

УДК 82-1/-9

Г. М. Юрчак,
аспірант

(Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника)
galuna.yurchak@ukr.net

ДЖЕРЕЛА І КОНТЕКСТ РОМАННОГО МИСЛЕННЯ ЮРІЯ КОСАЧА

Статтю присвячено з'ясуванню джерел та контексту романного мислення Юрія Косача, позначеного ознаками символізму, екзистенціалізму та психологізму. Особливу увагу надано аналізу життєвого шляху (так званого "автобіографічного синергена") як важливого чинника у формуванні світосприймання та світобачення прозаїка, впливу на формування його творчої особистості роду Драгоманових-Косачів. З'ясовано присутні риси своєрідності романного мислення, зумовлені ерудованістю письменника, вмінням вдало використовувати фактографічні джерела, надбання усної народної творчості та міфології, поєднувати філософської ідеї мислителів із своїми власними та майстерно втілювати їх у своїх романних полотнах. Акцентовано увагу на своєрідності історіософської позиції прозаїка та її художнього втілення в його романістиці.

Ключові слова: Юрій Косач, МУР, романне мислення, модернізм, історіософське світосприймання, європеїзм, хронотоп.

Постановка проблеми. Проза українських прозаїків-емігрантів ХХ століття (В. Петров-Домонтовича, У. Самчука, В. Барки, І. Багряного, Ю. Косача, Т. Осьмачки, Д. Гуменної) характеризувалася намаганням наблизити українське письменство до кращих зразків світового. Ідеї цих українських митців слова перегукувалися з європейськими поглядами того часу. Опинившись у таборах Ді-Пі, обранці музи зрозуміли, що перед ними лежить обов'язок не тільки зберегти українську літературну спадщину й познайомити сусідів із кращими її варіантами, а й на основі власних мистецьких спроб репрезентувати світові новаторські твори чи навіть цілий художній "метатекст", який відображав би жанрово-тематичне розмаїття, поліпроблемність, об'єктивність зображення тогочасної чи правдиву художню обсервацію минулих епох, стильове багатство, широкі можливості й багатство українського слова в "екзилі".

Творчість Юрія Косача нерозривно пов'язана з діяльністю МУРу, його основними стильовими тенденціями, "еміграційним ренесансом", де питання модернізації, як стверджує С. Павличко, було ключовим. Упродовж трьох років існування цієї організації її члени намагалися збагнути, якою має бути українська література, аби вона посіла достойне місце у світі. Вже на першому з'їзді МУРу Косач виголосив промову "Вільна українська література", де заявив, що письменникам заборонено мовчати, як би це парадоксально не звучало, навіть тоді, коли їхні погляди не знаходять підтримки, адже, можливо, мистецькі ідеї народжувалися через роки запеклої боротьби. "Творчий імпульс письменника – це його свобода" [1: 59], не варто засуджувати його, потрібно, як вважає Косач, вміти вислухати та висловити свої думки, бо "велика література існує тільки тоді, коли є про що й є кому дискутувати" [1: 58].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вивчення творчості Юрія Косача, у тому числі "мурівського" періоду, зверталися в окремих наукових розвідках відомі літературознавці В. Агеєва, В. Мацько, Н. Мафтин, Р. Радишевський, С. Романов, І. Сквирська тощо.

Мета нашої статті – з'ясувати своєрідність романного мислення Юрія Косача, вказавши на його джерела та контекст, визначити особливості індивідуального стилю і творчої манери прозаїка.

Виклад основного матеріалу. Ю. Косач був наділений особливим світобаченням, вирізнявся серед членів МУРу широтою та всеохопністю мислення, оригінальністю мистецької концепції. Свої виступи письменник присвятив різноаспектним проблемам літературознавства, намагався викласти своє бачення літературної творчості, розробив свою концепцію історичного роману. Прозаїк намагався створити нову модерну прозу, писану за європейськими зразками. Косач, звичайно, був обізнаний із світовою класикою (Ш. Бодлером, В. Гюго, А. Камю, Ф. Моріаком, А. Рембо, Ж.-П. Сартром тощо), що посутньо вплинула на його творчість. Дослідники говорять про вплив на Ю. Косача І. Костецького, Наталени Королеви, М. Куліша, М. Хвильового тощо. Проте його художнє мислення – це індивідуально-авторський процес, що характеризувався історіософським сприйняттям дійсності, глибоким проникненням у порухи людської душі, екзистенційною перцепцією та відображенням світу, кодуванням інформації в образах-символах, які мають свій внутрішній прихований зміст, філософську смислову наповненість. Талант Ю. Косача різноплановий, він яскраво проявив себе як у поезії, так і в прозі. Однак більшість літературознавців все ж перевагу надають його прозовій творчості, де яскраво виразилося його романне мислення.

Термін "романне мислення" з'явився ще в середині ХХ століття та передбачав "масштабність, сконденсованість задуму, так би мовити, натяк на роман, що може міститися навіть у творах малої епічної форми" [2: 86]. Роман в історії культури людства залишається в центрі уваги науковців. Окремо варто зазначити праці М. Бахтіна, Н. Бернадської, Н. Копистянської, Т. Кушнірової, Ю. Лотмана, А. Ткаченка тощо. Скажімо, Н. Бернадська в монографії "Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція"

розробила схему становлення і розвитку українського роману, що відображає етапи його теоретичного осмислення. Дослідниця називає роман найуніверсальнішим жанром, який не має усталеного канону. Його "найвільніша форма" "сприяє широкому спектру пошуків у доборі та розміщенні художнього осмислюваного матеріалу й у виборі оповідача; засобів втілення авторського задуму" [3: 3].

Літературознавець А. Ткаченко говорить, що світ роману є глобальнішим, панорамнішим, необмеженим у часі та просторі. Для роману характерні сюжетні перипетії та особливий тип характеротворення ("саморозкриттєвий"), що й зумовлює чималий обсяг твору. Дослідниця О. Ковальчук стверджує, що роман – це "щось вкрай цінне, важливе, те, що без будь-яких знижок видає патент на справного письменника, що зараховується до цінностей вищого порядку" [3: 6], а його основним завданням є "максимально повне пізнання людини і світу" [4: 11].

Звернення Ю. Косача до романної форми було не випадковим, оскільки письменник намагався якнайширше, найдетальніше представити широту та панорамність свого художнього мислення. Великі прозові твори надавали Косачу більших можливостей, оскільки автор міг масштабніше охопити час та простір. Прозаїк висвітлював характер, зумів заглибитися у внутрішній світ своїх героїв, щоб представити колізії людини на тлі змін епохи, шукаючи відповіді на наболілі питання сьогодення. Недарма, читаючи твори романіста, ми відчуваємо тісний зв'язок між минулим та сучасним. Зокрема історичні романи Косача, а саме цьому жанру він надавав перевагу, характеризуються не лише великою художньою вартістю, але й багатим історичним фактажем, що свідчить про обізнаність автора, його ерудованість та європейську спрямованість. Більше того, прозаїк розробив концепцію історичного твору, що представлена низкою численних літературно-критичних праць ("Вільна українська література" (МУР. Збірник II. – Мюнхен-Карльсфельд, 1946); "До проблеми історичної повісті" (Назустріч. – 1938. – № 4); "Історизм і література" (Українська трибуна. – 1947. – 8 червня); Kossatsch J. "Ukrainische Literatur der Gegenwart" (Regensburg, 1947) тощо), втілена в його романних полотнах.

Витоки світогляду письменника тісно пов'язані з його життєвим шляхом. Юрій Косач належав до славетного роду Драгоманових-Косачів. Народився письменник 18 грудня 1909 р. у родинному маєтку на Волині. Дослідниця Т. Денисюк в своєму дослідженні стверджує, що "талановитість дитини прямо залежить від того комплексу генів, які передали їй батьки, однак варіативність їх поєднання непередбачувана, тому будь-які прогностичні оцінки в цій сфері ефемерні" [5: 69]. Зрозуміло, що будь-який генетичний дар потрібно розвивати та вдосконалювати. Ю. Косач "виховувався в родині, де пам'ять про геніальну поетесу була повітрям і хлібом, а громадські та патріотичні боління – щоденною спрагою" [6: 3]. Батьки Наталія та Микола Косачі виховували свого сина "в атмосфері боротьби за національне відродження" [7: 4], формували його україноцентричний світогляд. Він ріс допитливим та обдарованим хлопцем, що, як стверджує Т. Скрипка, успадкував від батька не тільки славетне походження, але й характер.

Мальовнича природа села Колодяжного, чисте та свіже повітря, цілюще українське сонце, примхлива річка, густий ліс – все це мало величезний вплив на юнака, сприяло становленню його творчої натури. У своїх романах автор зображував природу, яка постає не тільки красивою картинкою, але й може відображати внутрішні переживання людини та світу. Зокрема герой роману-хроніки "Сузір'я Лебедя" Оленько, дізнавшись, що батько не схвалює його рішення стати письменником, засмутився. Він "дивився в зелені просвіти листви, в палаючу вже смарагдовою бурєю хашу; вовтузились шпаки; важко пролетів сполоханий чорний птах..." [8: 248].

Роман "Сузір'я Лебедя" прозаїк присвятив своїм люблячим батькам, а в ньому з трепетом розповів про перебування Оленька Рославця в родинному домі, відчувається ностальгія за тими давніми минулими часами. Автор вказує, що автентичними в романі є лише "фон і стиль тогочасного побуту та ряд екзотичних постатей", а решта – це "поетичне видіння автора" [8: 4].

Д. Павличко зазначав, що відома оселя Лесиною дитинства в с. Колодяжне, "визначили його (Косачеве) покликання й заронили в прозріваючу свідомість майбутнього письменника зерна добрих почувань, серед яких не найбуїнішим виявилось правдолюбство" [6: 4]. Родина Ю. Косача – це знатні інтелігенти, що ставили собі за мету виховувати своїх дітей гідно, тому велику увагу приділяли освіті та науці. Не був винятком і Ю. Косач, що в десятирічному віці поїхав вчитися до Львівської української академічної гімназії, а згодом штудював юриспруденцію у Варшаві, де зблизився з українською прогресивною молоддю, що спричинило його арешти та ув'язнення. Цей період у житті письменника був провідним у формуванні його романного мислення. Зокрема автор створив низку великих прозових творів про визвольну боротьбу ("Чад", "Дивимося в очі смерті", "Чортівська скеля" тощо).

У романі "Чортівська скеля", в основі якого лягли автобіографічні події, Ю. Косач по-новому намагався представити минуле, звертаючись до архівних і літописних джерел, документів тощо. Він настільки майстерно вплітав фактаж у текст твору, що подекуди неможливо визначити, де історичний факт, а де вигадка. Це зближує його твори з історичними романами Р. Іваничука, В. Кулаковського, Ю. Липи, Н. Рибак, М. Сиротюка, В. Чередниченка тощо. Вищеперелічені автори також головними джерелами своєї прози вважали історіософські дослідження, фольклор та художній досвід української літератури.

Епіграфом до третього розділу "Чортівської скелі" стали слова Т. Шевченка із твору "І Архімед, і Галілей...": "Умруть / Ще незначаті царята... / І на оновленій землі / Врага не буде, супостата, / А буде син, і буде мати, / І будуть люди на землі" [9: 331]. Цей уривок автор не дарма обрав епіграфом до розділу, адже герої роману намагалися визволити свою рідну землю від окупантів, зберегти її культуру та мову, відбудувати нову українську незалежну державу. "Треба, – як каже герой твору Гордон, – нашою кров'ю, нашою духовною міццю, нашою крицевістю цю суху ниву перетворити у чудесний лан" [9: 353], бо "наша мета – Україна, вільна і єдина" [9: 336].

Ю. Косач, як свідчать біографічні відомості, з величезною повагою ставився до Т. Шевченка. В дитинстві він читав "Кобзар" – книгу, яка "вчила жити і діяти" [8: 85]. Зокрема в "Сузір'ї Лебеда" герой Олелько, якого ми вважаємо художнім втіленням автора, розповідає, що для родини Рославців Шевченко був генієм, дехто навіть казав, що він належить до їх роду. Уривки з творів Шевченка карбувалися у пам'яті раз і назавжди, "їхня влада над людьми була довгий час для Олелька невияснюальною" [8: 84].

С. Семенко стверджує, що Косач не міг залишити поза увагою постать митця, що стала своєрідним літературним міфом України, адже він був "національним месією, виразником народних устремлінь" [10: 213]. Шевченків погляд на Україну став домінуючим у створенні власної концепції. Дослідниця І. Сквирська вважає, що Косач продовжує розвивати традицію Т. Шевченка у своєму баченні України [10: 185]. Для Косача Україна – це сильна та могутня держава, що зазнала на своєму шляху чимало бід, проте її народ не хоче бути рабом, він прагне волі та свободи, це допомагає йому згуртуватись проти узурпаторів. Б. Хмельницький в історичному романі "Рубікон Хмельницького" говорив козакам, що "Європа жде від нас чинів нечуваних, гідних батьків і дідів наших, кров свою промивших і кості зложивши за Матір Отчизну..." [11: 273]. Косач любить цитувати Шевченка, його вислови він вкладає в уста героїв, подає як епіграфи. Герої Косача, дискутуючи між собою стосовно ролі та місця України в світі, не сумніваються в тому, що Україна – це частина Європи, вона – самобутня держава, яка має відродитися, як передбачав Шевченко.

Твори письменника "волинського періоду" (1927-1933), як стверджує С. Романов, позначені впливом революційної романтики М. Хвильового та "щирою простотою й мелодійністю архітекτονіки" [12: 43]. Вплив Хвильового на творчість Косача є знаковим, оскільки ця особистість була для Косача еталоном. Це неодноразово підтверджується в його літературно-критичних працях. Поетична збірка "Черлень", яка отримала на літературному конкурсі II премію, має посвяту М. Хвильовому, що був представником та основоположником епохи Розстріляного відродження, обстоював "романтику вітаїзму", вважав, що Європа – це прогрес, намагався наблизити нашу літературу до європейської. Його славнозвісний трактат "Україна чи Малоросія?" був цінним документом епохи, де постало питання відродження української культури загалом. Думки М. Хвильового про спрямованість української літератури були співзвучними з ідеями Ю. Косача, який продовжив гасло орієнтації на Європу.

Вплив Хвильового відчутний, як стверджує С. Романов, на рівні поетики, жанру, стилю, композиції тощо. Хвильовий, як відомо, був романтиком, а Ю. Косач писав історичні романи, жанр яких вимагав романтичної нотки. Упродовж своєї творчості Хвильовий намагався подолати розбіжність між мрією та реальністю. Ю. Косач мріяв про вільну та незалежну країну, свободу для свого народу, шукав шляхи виходу з кризи, в якій опинилася його батьківщина. Прозаїка цікавила людина, він створював характери, його персонажі часто не погоджувалися з суспільством, чим і виокремлювалися з-поміж інших (зокрема це образи Дубецького з роману "Чад", княжни Тараканової із "Володарки Понтиди", Тріадо з "Сузір'я Лебеда" тощо), намагалися збагнути світ навколо себе, проте їм це не завжди вдавалося. Хвильовий часто зображував у своїх творах жакливу та несправедливу реальність, складність життя, роздвоєність натур як причину невідповідності та незрозумілості орієнтації. Косач намагався заглибитись у внутрішній світ персонажів, відобразити колізії у їхній душі, показати роздвоєність особистості. Внутрішній двобій, зокрема в романі "Рубікон Хмельницького", представлений як я – козацький "перфект" чи я – людина. Герой потайки не може дати лад своїм думкам. Одна його частина прагне влади і могутності, а інша – любові та спокою. Герой намагається приборкати в собі людину, яка хоче відчутти щастя в коханні. Проте він розуміє, що його покликання високе, він зобов'язаний захищати честь і могутність своєї землі. "Щастя було для інших. Він же поки що прагнув лише могутності" [11: 174].

У 1933 році Ю. Косач, рятуючись від в'язниці, емігрує до Чехословаччини. З того часу почалося його емігрантське буття. Прозаїк зміг приїхати в Україну лише через багато років на 150-ту річницю від дня народження Т. Шевченка. Ю. Косач про своє нелегке життя під час війни згадував у листі до свого земляка із с. Колодяжного М. Дмитрука. Автор писав про той час, коли вся його сім'я була "розкидана" по світу, а він згодом опинився в концентраційних таборах смерті, призначених для масового знищення певних груп населення. Косач не вірив про вихід звідти, бо "сили почали були відмовляти, а робота – каторжна на каменоломах" [13: 1]. Він згадує в листі про важке емігрантське життя, про те, як доводилося важко працювати, бути "малярем, плотником при будові кораблів, мити підлоги і вікна на дуже високих поверхах, <...> друкарем..." [13: 1]. Еміграція суттєво вплинула на творчий доробок письменника, Косач часто в своїх великих прозових творах зображав емігрантів, що з певних причин не

могли жити на рідній землі (це – герої "Чаду", "Рубікону Хмельницького", "Енея і життя інших", "Володарки Понтиди", "Чортівської скелі" тощо).

У романі "Еней і життя інших" постає проблема безгрунтянства. Емігранти, відірвані від свого ґрунту (*déracinés*), відчують екзистенційну порожнечу, не знайшовши свого місця на чужині. Косач у своїх художніх творах, писаних в еміграції, шукав, як стверджує Ю. Шерех, України в Європі. Еміграція зіграла важливу роль у становленні мислення прозаїка, надала екзистенційного виміру його прозі, змусила його глибоко зануритись в історію, щоб там знайти пояснення проблемам сьогодення.

Характерною особливістю романного мислення є наявність хронотопу – "напруженого діалогу між часом і простором" [14: 54]. М. Бахтін надавав хронотопу в романі важливу функцію, стверджував, що "жанр і жанрові різновиди визначаються саме хронотопом, причому в літературі провідним початком у хронотопі є час..." [15: 235]. Час є тією віссю, як вважає О. Ковальчук, що організовує всю систему художнього мислення в творі, життя героя відбувається як буття в часі. Так наприклад, хронотоп роману "Чортівська скеля" окреслюється часовими рамками від 1917 р. (періоду після Першої світової війни) до 1940 р., події відбуваються у Львові та Варшаві. Однак варто виділити ще один просторово-часовий вимір – віртуальний часопростір, у який входить час від часу молодий Струхманчук. Герой до кінця не розуміє своїх видінь, проте відчуває їхню значущість, переконаний, що в майбутньому має щось відбутися важливе, а молода дівчина з видінь допоможе прийняти правильне рішення.

У пригодницькому романі "Володарка Понтиди", написаному у формі "діарія", автор використав елементи ретроспекції. Оповідач твору, він же автор "діарія" Юрій Рославець, відтворює давноминулі події крізь призму сучасності. Оповідач, використовуючи досвід помилок минулого, аналізує побачене, дає свою оцінку. Намагаючись розширити та деталізувати простір та час художнього твору, автор свідомо вводить у художню канву твору документи, листи, художні свідчення, авторські ремарки тощо. Отож, Ю. Косач, використовуючи датування, даючи назву розділам твору, включаючи в тексти вставні жанри, "спрямовує на певний соціально-історичний час, створює потрібну йому енергетично-психологічну хвилю очікування, сприйняття зображуваного, дає емоційний та інтелектуальний старт" [14: 164]. А також, як вважає Н. Копистянська, письменник, таким чином, подає читачу сигнал, який потрібно дешифрувати. У романі "Володарка Понтиди" спостерігаємо поєднання соціально-історичного часу і простору з художнім, оскільки в основу твору поставлені історичні факти, які осмислені та художньо відтворені письменником.

Романне мислення Ю. Косача характеризується ознаками історіософського світосприймання. Прозаїку притаманне вміння через якусь конкретну подію чи будь-який вчинок дійти до глибоких філософських роздумів. Герої Косача є виразниками цих узагальнень, адже саме в їхні уста вони вкладені. Проте навіть сам автор часто втручається в діалоги чи монологи героїв, створюючи відступи-узагальнення. Проте незважаючи на це, він не нав'язує читачу своїх міркувань, а дає право самостійно робити висновки. Цілісність художніх творів Косача досягається завдяки створенню художнього світу, епіцентром якого є створення сильної особистості, що витворюється та тлі історичної епохи. Сильними в Косача є не лише чоловіки, але важливу роль відіграє і "слабша" половина людства. Це і Лара ("Сузір'я Лебеда"), Рената-Дзвінка, Ірина, Юлія, Мирослава ("Чортівська скеля"), Христина ("Дивимось в очі смерті"), Галочка ("Еней і життя інших") тощо.

Ю. Косач – письменник-експериментатор, який намагався зіставити традиційні елементи з модерністськими, створити свою модель роману. Ю. Шевельов слушно зауважив, що проза Ю. Косача – це "справжня проза ХХ сторіччя, з якою не соромно й на люди показуватися" [16: 7], вона мужніє, скидає з себе маскарadne вбрання, стає відточеною та суворою. Опинившись наодинці з собою, письменник перебував у пошуках свого художнього світу, намагаючись проаналізувати людське буття, по-новому подивитись на світ. Він був модерністом, в творах якого простежуються еволюційні зміни, намагання знайти модерні типи художнього мислення. "Доробок письменників-модерністів є своєрідним синтезом західноєвропейської інтелектуально-психологічної спадщини на тлі української філософської традиції" [17: 177]. Дослідники часто порівнюють творчість Косача з Костецьким, оскільки вони, всупереч думкам багатьох мурівців, виступали за свободу творчості, намагалися модернізувати українську літературу. І. Костецький, як стверджує А. Ращенко, створюючи свою живу реальність, все ж "подає можливий шлях змін людині" [18: 256]. Ю. Косач, створюючи образи сильних особистостей, намагався проникнути глибоко в їхню суть, щоб показати їх душевні поривання, проте прозаїк не робив висновків, а давав право реципієнтові (читачеві) самому все осмислити та узагальнити.

За типом романного мислення Косач близький до Домонтовича (В. Петрова), що є автором романів "Доктор Серафікус", "Дівчина з ведмедиком", "Без ґрунту" тощо. Типологію художнього мислення двох письменників вдало представила в статті С. Ушневич-Штанько [17]. В. Домонтович розробив концепцію епох, що представляє собою синтез класичної діалектики та екзистенціалізму. Творчість Ю. Косача, так само як і В. Домонтовича, характеризується посиленням інтелектуалізму. Прозаїки вміло переносили масштабні світоглядні історіософські проблеми в світ художньої літератури. Проблематика їх творів також є близькою, зокрема їх цікавлять екзистенційні проблеми, світоглядні проблеми життя та смерті,

відірваності від свого ґрунту тощо, проте вони по-різному інтерпретували їх. В. Домонтович писав у жанрі інтелектуально-психологічної прози, а Ю. Косач творив здебільшого історичні романи з різними модифікаціями. Косач немало роль надавав документам епохи, а Домонтович не акцентував на фактографічних даних як джерелах. Отож, в них доволі багато спільного, проте кожен із них має свою індивідуальну манеру володіння словом, своє оригінальне, філософське, світобачення.

Висновки. Оригінальна історіософічність романного мислення Ю. Косача оперта на високу ерудованість прозаїка, ґрунтовні знання матеріалу та вміння вводити в художню канву твору фактографічний матеріал, досвід нашого народу, його духовну спадщину. Це надавало його романному мисленню особливої неповторності. Таким чином, романному мисленню Ю. Косача притаманне історіософічне світосприймання, позначене виразними ознаками символізму, інтелектуалізму, екзистенціалізму та психологізму, а визначальною рисою прозаїка була спроба експерименту. Ю. Косач створив оригінальні жанрові новоутворення в українській романістиці, в яких тісно поєднані національно-іманентне та європейське світобачення автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Косач Ю. Вільна українська література / Юрій Косач // МУР. – 1946. – Ч. 2. – С. 47–65.
2. Ткаченко А. Мистецтво слова : вступ до літературознавства : [підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів] / Анатолій Ткаченко. – [2-е вид., випр. і доповн.]. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2003. – 448 с.
3. Бернадська Н. Український роман : теоретичні проблеми і жанрова еволюція : [монографія] / Ніна Бернадська. – К. : Академвидав, 2004. – 368 с.
4. Ковальчук О. Український повоєнний роман. Проблеми жанрового розвитку / О. Ковальчук ; [ред. О. В. Костенко]. – К. : Вища школа, 1992. – 173 с.
5. Стасюк Г. Літературна династія як теоретико-методологічна проблема / Г. Стасюк // Слово і час. – 2009. – № 5. – С. 62–70.
6. Павличко Д. Вірити Батьківщині / Д. Павличко // Косач Ю. Літо над Девалером. – К. : Рад. письм., 1980. – С. 3–10.
7. Скрипка Т. Микола Косач [Електронний ресурс] / Персональний сайт Тамари Скрипки. – 2013. – Режим доступу : <http://www.t-skrypka.name/KosachFamily/MykolaKosach.html>.
8. Косач Ю. Сузір'я Лебедя : [роман] / Юрій Косач. – Нью-Йорк : Видавництво М. П. Коць, 1983. – 276 с.
9. Косач Ю. Чортівська скеля : [роман] / Юрій Косач. – Нью-Йорк : Вид-во М. П. Коць, 1988. – 456 с.
10. Семенко С. Портретний очерк в публіцистической практике Юрия Косача : [Електронний ресурс] / С. Семенко ; Электронная библиотека БГУ. – Минск, 2013. – С. 211–216. – Режим доступу : <http://elib.bsu.by/handle/123456789/50710>.
11. Косач Ю. Рубікон Хмельницького : [роман] / Ю. Косач ; [упорядкував Р. Радишевський] / Ю. Косач // Історичні твори : [в 3 кн.]. – К. : ДП "Вид. дім "Персонал", 2010. – Книга 1 : Рубікон Хмельницького. – С. 113–289.
12. Романов С. Юрій Косач між минулим і сучасним. Історична проза письменника 1930-х років / Сергій Романов ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – 267 с.
13. Лист Ю. Косача до М. Дмитрука. Нью-Йорк. 28.11.1961. – КЛІММЛУ, інв. № КД. – 1774 [4,75 – 76].
14. Копистянська Н. Час і простір у мистецтві слова : [монографія] / Нонна Копистянська. – Львів : Паїс, 2012. – 344 с.
15. Бахтин М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. – М. : Худож. лит., 1975. – С. 234–407.
16. Шерех Ю. Року Божого 1947 / Юрій Шерех // Нові дні. – Торонто. – 1951. – Ч. 15. – квіт. – С. 14–20.
17. Ушневич-Штанько С. Е. Типологія художнього мислення Віктора Домонтовича та Валер'яна Підмогильного : текст і контекст / С. Е. Ушневич-Штанько // Вісник Прикарпатського національного університету. Серія : Філологія. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007-2008. – Вип. XVII – XVIII. – С. 177–182.
18. Ращенко А. Спільне й відмінне світоглядно-мистецьких платформ Ю. Косача та І. Костецького : проблема індивідуальної, творчої та соціальної ідентифікації мистця слова в емігрантській українській літературі / Анна Ращенко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Ужгород : Говерла, 2011. – Вип. 16. – С. 254–256.
19. Проза про життя інших : Юрій Косач : тексти, інтерпретації, коментарі / [упоряд. В. Агєєва]. – К. : Факт, 2003. – 352 с.
20. Сквирська І. Візія Шевченкової України у повісті Юрія Косача "Сонце в Чигирині" / Ірина Сквирська // 36. наукових праць. Шевченковзнавчі студії. – К. : ВПЦ університет, 2011. – С. 185–190.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kosach Yu. Vilna ukrainska literatura [Free Ukrainian literature] / Yuriy Kosach // MUR [Artistic Ukrainian Movement]. – 1946. – Ch. 2. – S. 47–65.
2. Tkachenko A. Mystetstvo slova : vstup do literaturoznavstva : [The Art of the Word : the Introduction to the Literary Studies] : pidruchnyk dlia studentiv humanitarnykh spetsialnostey vyshchyykh navchalnykh zakladiv / Anatolii Tkachenko. – [2-e vyd., vypr. i dopovn.]. – K. : VPTs "Kyivskyy universytet", 2003. – 448 s.
3. Bernadska N. Ukrainskyy roman : teoretychni problemy i zhanrova evoliutsiia [Ukrainian Novel : Theoretical Problems and Genre Evolution] : [monografiia] / Nina Bernadska. – K. : Akademvydav, 2004. – 368 s.

4. Kovalchuk O. Ukrainskyi povoinny roman. Problemy zhanrovoho rozvytku [Ukrainian Post War Novel. Problems of Genre Development] / O. Kovalchuk ; [red. O. V. Kostenko]. – K : Vyscha shkola, 1992. – 173 s.
5. Stasiuk H. Literaturna dynastiia yak teoretyko-metodolohichna problema [Literary Dynasty as a Theoretical and Methodological Issue] / H. Stasiuk // Slovo i chas [Word and Time]. – 2009. – № 5. – S. 62–70.
6. Pavlychko D. Viryty Batkivshchyni [To Believe the Motherland] / D. Pavlychko // Kosach Yu. Lito nad Devalerom [Kosach Yu. Summer on the Delaware]. – K. : Rad. pysm., 1980. – S. 3–10.
7. Skrypka T. Mykola Kosach [Mykola Kosach] [Elektronnyy resurs] / Personalnyi sait Tamary Skrypky. – 2013. – Rezhym dostupu : <http://www.t-skrpka.name/KosachFamily/MykolaKosach.html>.
8. Kosach Yu. Suziria Lebedia [Cygnus Constellation] : [roman] / Yuriy Kosach. – New-York : Vydavnytstvo M. P. Kots, 1983. – 276 s.
9. Kosach Yu. Chortivska skelia [Devil's Cave] : [roman] / Yuriy Kosach. – New-York : Vyd-vo M. P. Kots, 1988. – 456 s.
10. Semenکو S. Portretnyy ocherk v publitsisticheskoy praktike Yuriya Kosacha [Portrait Sketch in the Publicist Practice by Yu. Kosach] : [Elektronnyy resurs] / S. Semenکو ; Elektronnaya biblioteka BGU. – Minsk, 2013. – S. 211–216. – Rezhym dostupu : <http://elib.bsu.by/handle/123456789/50710>.
11. Kosach Yu. Rubikon Khmelnytskoho [Khmelnytsky's Rubicon] : [roman] / Yu. Kosach ; uporiadkuvav R. Radyshevskyy // Istorychni tvory [Historical works] : [v 3 kn.]. – K. : DP "Vyd. dim "Personal", 2010. – Knyha 1 : Rubikon Khmelnytskoho. – S. 113–289.
12. Romanov S. Yuriy Kosach mizh mynulym i suchasnym. Istorychna proza pysmennyka 1930-kh rokiv [Between the Past and Future. The Writer's Historical Prose in the 1930-ies] / Serhii Romanov ; Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky. – Lutsk : RVV Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2009. – 267 s.
13. Lyst Yu. Kosacha do M. Dmytruky [The Letter by Yu. Kosach to M. Dmytruk]. – New-York. 28.11.1961. – KLMMLU, inv. № KD – 1774 [4,75 – 76].
14. Kopystianska N. Chas i prostir u mystetstvi slova [Time and Space in the Art of the Word] : [monografiia] / Nonna Kopystianska. – Lviv : Pais, 2012. – 344 s.
15. Bakhtin M. Formy vremeni i khronotopa v romane. Ocherki po istoricheskoy poetike [Forms of Time and Chronotope in the Novel] / M. Bakhtin // Voprosy literatury i estetiki [Literary and Aesthetic Issues]. – M. : Khudozh. lit., 1975. – S. 234–407.
16. Sherekh Yu. Roku Bozhoho 1947 [The God's Year of 1947] / Yuriy Sherekh // Novi ni [New Days]. – Toronto. – 1951. – Ch. 15. – kvit. – S. 14–20.
17. Ushnevych-Shtanko S. E. Typolohiia khudozhniiho myslennia Viktora Domontovycha ta Valer'iana Pidmohylnoho : tekst i kontekst [Artistic Thinking Typology by V. Domontovych and V. Pidmohylnyy : Text and Context] / S. E. Ushnevych-Shtanko // Visnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Filolohiia [Prykarpattya National University Journal. Series : Philology]. – Ivano-Frankivsk : VDV TSIT Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka, 2007–2008. – Vyp. XVII – XVIII. – S. 177–182.
18. Rashchenko A. Spilne i vidminne svitohliadno-mystetskykh platform Yu. Kosacha ta I. Kostetskoho : problema indyvidualnoyi, tvorchoyi ta sotsialnoyi identyfikatsiyi myttsia slova v emigrantskiy ukrayinskiy literaturi [Common and Divergent in the World View and Art Platforms by Yu. Kosach and I. Kostetsky : the Problem of Individual, Artistic and Social Identification of the Word Master in the Emigrant Ukrainian Literature] / Anna Rashchenko // Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva [Modern Issues of Linguistics and Literary Studies]. – Uzhhorod : Hoverla, 2011. – Vyp. 16. – S. 254–256.
19. Proza pro zhyttia inshykh : Yuriy Kosach : teksty, interpretatsii, komentari [Prose about Life of Others : Yu. Kosach : Texts, Interpretations, Comments] / [uporiad. V. Aheieva]. – K. : Fakt, 2003. – 352 s.
20. Skvyrska I. Viziia Shevchenkovoyi Ukrainy u povisti Yuriya Kosacha "Sontse v Chyhyryni" [Vision of Shevchenko's Ukraine in the Novel by Yu. Kosach "The Sun in Chyhyryn"] / Iryna Skvyrska // Zb. naukovykh prats. Shevchenkoznachchi studiyi [The collection of Scientific Works. Shevchenko's Studios]. – K. : VPTS universytet, 2011. – S. 185–190.

Матеріал надійшов до редакції 23.06. 2014 р.

Юрчак Г. М. Источники и контекст романного мышления Юрия Косача.

Статья посвящена выяснению источников и контекста романного мышления Юрия Косача, обозначенного признаками символизма, экзистенциализма и психологизма. Особое внимание уделяется анализу жизненного пути (так называемого "автобиографического синергена") как важного фактора в формировании мировосприятия и мировоззрения прозаика, влияния на формирование его личности рода Драгомановых-Косач. Выясняются черты своеобразия романного мышления, обусловленные эрудицией писателя, умением удачно использовать фактографические источники, достижения устного народного творчества и мифологии, сочетать философские идеи мыслителей со своими собственными и мастерски воплощать их в своих романых полотнах. Акцентируется внимание на своеобразии историософской позиции прозаика и ее художественного воплощения в его романистике.

Ключевые слова: Юрий Косач, МУР, романное мышление, модернизм, историософское мировосприятие, европеизм, хронотоп.

Yurchak H. M. The Sources and Context of Novelistic Thinking by Yuriy Kosach.

The article is devoted to the elucidation of sources and context of novelistic thinking by Yuriy Kosach, distinguished by symbolism, existentialism and psychologism. The special attention is given to the analysis of the life path (the so called "autobiographic synergetics") as an important aspect in the formation of the writer's world perception and the world view, the influence on the formation of his creative personality of Drahomanov-Kosach family. We ascertain the essential features of the novelistic thinking originality substantiated by the writer's eruditeness, the ability to use successfully the factographic sources, folk art heritage and mythology, combine philosophic ideas of thinkers with his own and in the masterly way implement them in his novelistic patterns. The attention is focused on the prose writer's peculiarity of the historiosophic position and its artistic embodiment in his art of novel writing.

Key words: *Yuriy Kosach, Ukrainian Artistic Movement (UAM), novelistic thinking, modernism, historiosophic world perception, Europeanism, chronotope.*